

Madeja, Stanisław

Egzorcyzmy w odnowionej liturgii kościoła

Studia Redemptorystowskie nr 2, 301-309

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EGZORCYZMY W ODNOWIONEJ LITURGII KOŚCIOŁA

WSTĘP

Nowa księga liturgiczna *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne*¹, zastępuje dotychczasowe obrzędy egzorcyzmów, w Rytuale Rzymskim, papieża Pawła V, z 1614 roku. Jest ona owocem dziesięcioletnich studiów i konsultacji z Konferencjami Episkopatów; ostatecznie zatwierdził ją papież Jan Paweł II, 1 X 1998 roku, a Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów ogłosiła dekretem 22 XI 1998².

Księga została opracowana zgodnie z soborowymi zasadami odnowy ksiąg liturgicznych, w Konstytucji o Liturgii (art.: 63, 79, 21-40). Podobnie jak inne księgi liturgiczne odnowione po soborze, posiada ona wstęp oraz wprowadzenie teologiczne i pastoralne (nn. 1-38)³, które poprzedzają sam obrzęd liturgiczny. Wprowadzenie posiada 6 rozdziałów: I – Zwycięstwo Chrystusa i władza Kościoła nad złymi duchami (nn. 1-7), II – Egzorcyzmy w uświęcającej posłudze Kościoła (nn. 8-12), III – Szafarz egzorcyzmu większego i warunki sprawowania (nn. 13-19), IV – Obrzędy egzorcyzmu (nn. 20-30), V – Okoliczności i akomodacje (nn. 31-36), VI – Adaptacje należące do Konferencji Episkopatu (nn. 37-38). Następują dwa główne rozdziały księgi: I – zawiera obrzędy egzorcyzmu większego (nn. 39-66)⁴, II – zawiera teksty, które mogą być stoso-

---

¹ Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne, Rytuał Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Jana Pawła II, wydanie wzorcowe, Katowice 2002 (odtąd EiMB). Zatwierdzenie tekstu polskiego przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów nosi datę 12 maja 2001, Prymas Polski ogłosił księgę dekretem z dnia 7 czerwca 2001. Editio typica w wersji łacińskiej nosi datę: Typis Polyglottis Vaticanis 1999.

² Dekret Kongregacji w: EiMB, ss. 7-8; Prezentacji nowej księgi dokonał Prefekt Kongregacji, Jorge Arturo Medina Estevez, dnia 26 stycznia 1999 roku, zob. Notitiae, 35(1999) ss. 151-155.

³ EiMB, ss. 9-22.

⁴ Tamże, ss. 23-52.

wane według uznania (nn. 67-84)⁵. Na koniec również dwa dodatki zawierają kolejno: I – błaganie i egzorcyzm, które mogą być stosowane w szczególnych okolicznościach życia Kościoła (nn. 1-12)⁶, II – modlitwy błagalne, jakie wierni prywatnie mogą zanosić w zmaganiu się z mocami ciemności (nn. 1-10)⁷.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie odnowionej księgi egzorcyzmów, w świetle wprowadzenia teologicznego i pastoralnego, które zgodnie ze zwyczajem, przyjętym po Soborze Watykańskim II, poprzedza same obrzędy. Wprowadzenie to umieszcza egzorcyzmy w kontekście historii zbawienia, określa ich naturę oraz konkretny kształt celebracji, wyrażając w ten sposób wiarę na temat zgubnego działania szatana w dziejach ludzkości, kontynuując z nim walkę poprzez celebrację liturgiczną⁸.

KONTEKST HISTORIOZBAWCZY EGZORCYZMÓW

Wprowadzenie teologiczno-pastoralne księgi egzorcyzmów, chociaż nie zawiera całej doktryny Kościoła na temat zbawczego dzieła Chrystusa w kontekście zgubnego działania szatana, to jednak umieszcza ono praktykę egzorcyzmów w kontekście historii zbawienia⁹. Już we wstępie znajdujemy odpowiednie rozróżnienie istnienia i działania duchów stworzonych przez Boga, z których jedne pełnią Boży plan i niosą Kościołowi pomoc, inne sprzeciwiają się Bogu i usiłują wciągnąć człowieka we własny bunt przeciw Niemu¹⁰. To biblijne odniesienie do istnienia i działania złych duchów jest przepełnione podwójną świadomością: – z niewoli szatana już zostaliśmy wyrwani przez Chrystusa, – jednak Kościół świadomy złych dni nie ustaje w modlitwie, aby jego dzieci zostały uwolnione od dalszych jego napaści¹¹.

1. Wyzwolenie z niewoli szatana przez Chrystusa

Wprowadzenie, odwołując się do Biblii, wskazuje podstawy praktyki obrzędowej egzorcyzmów w Kościele. Chociaż cały świat, który nie zna prawdziwego Światła (por. J, 1, 9-10) pozostaje nadal we władaniu Złego (por. 1 J 5,19)

⁵ Tamże, ss. 53-83.

⁶ Tamże, ss. 87-94.

⁷ Tamże, ss. 95-104.

⁸ Przedstawienie nowych obrzędów zob. Giampietro N., Il rinnovamento del rito degli esorcismi, w: *Notitiae* 35(1999) ss. 164-176; również artykuł tego samego autora, pod tym samym tytułem w: *Rivista di Pastorale Liturgica* 37/213 (1999) ss. 77-84; Pistoia A., Il nuovo rito degli esorcismi, le premesse e la struttura rituale, w: *Rivista di pastorale liturgica* 39/232 (2002) ss. 3-9; zwięzłe omówienie w języku polskim ks. Józefa Górznińskiego, Nowy obrzęd egzorcyzmów, w: *Collectanea Theologica* 70/3 (2000) ss. 186-190.

⁹ Pistoia A., art. cyt., ss. 3-5.

¹⁰ Tamże, Wstęp, s. 9.

¹¹ Tamże, s. 10.

i w ciągu całej historii ludzkiej toczy się ciężka walka z mocami ciemności, to jednak Chrystus przez swoje Paschalne Misterium Śmierci i Zmartwychwstania wyzwolił wszystko spod wpływu Złego¹². To wyzwolenie polega na uwolnieniu ludzi spod władzy ciemności i przeniesieniu ich do królestwa światłości¹³. Dla dokonania tego dzieła przyjął On ludzkie ciało, podległe grzechowi, aby przez swoją śmierć pokonać tego, który dzierżył władzę nad śmiercią, to jest diabła¹⁴. Odniesienie do dzieła złych duchów w dziejach ludzkości wprowadza odpowiednio w rozumienie i przyjęcie zwycięstwa Chrystusa, które aktualizuje się w życiu Kościoła¹⁵. Solidarność Chrystusa z ludźmi aktualizuje się w historii i trwać będzie aż do ostatniego dnia¹⁶. Takie wydaje się ostateczne znaczenie wymiaru chrystologicznego, podkreślanego we wprowadzeniu, które zmierza do celebracji misterium¹⁷. Wprowadzenie to, nie zamierzając więc przedstawiać traktatu teologicznego na temat nauki Kościoła o demonach, mówi o wyzwoleniu człowieka z niewoli szatana, które aktualizuje się w liturgii Kościoła. W ten sposób zostaje określone podstawowe prawo zbawienia, aktualizujące się w celebracji liturgicznej: liturgia jest dziękczynieniem Kościoła za uwolnienie człowieka z mocy złego przez Chrystusa¹⁸. Włączenie czytania Ewangelii w obrzędy egzorcyzmów wprowadza odpowiednio wspólnotę Kościoła w walkę samego Chrystusa z szatanem i zwiastuje Jego zwycięstwo. On, własną mocą wypędza złe duchy, zwycięża ich pokusy, uzdrawia dręczonych i w ten sposób okazuje swoje zbawcze działanie. To zwycięstwo Chrystusa nad demonami i Jego solidarność z konkretnym człowiekiem aktualizuje się w historii, a liturgia jest dziękczynieniem za uwolnienie człowieka od grzechu i mocy tego, który jest pierwszym sprawcą grzechu, zabójcą od początku i ojcem kłamstwa¹⁹.

2. Posłannictwo Kościoła w walce z szatanem

Kościół mocą władzy otrzymanej od Chrystusa podejmuje walkę z szatanem przez wytrwałą i ufą modlitwę. Władzy wyrzucania demonów udzielił On apostołom i innym uczniom. Im też obiecał Ducha Świętego, który będzie przekonywał świat o sądzie, bo władca tego świata już został osądzony²⁰. Wprowadzenie, odwołując się do Katechizmu, który określa egzorcyzm jako „modlitwę w imię Jezusa Chrystusa, by jakaś osoba lub przedmiot były strzeżone od napaści Złego i wolne od jego panowania”²¹, stwierdza, iż Ko-

¹² Tamże.

¹³ EiMB, n. 3.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ EiBM, nn. 5-7.

¹⁶ Bardzo znamienne jest tutaj odniesienie do nauki Soboru Watykańskiego II w *Gaudium et spes*, o aktywności ludzkiej w świecie, rozdział III.

¹⁷ Cavagnoli G., *I Praenotanda del „De Exorcismis”*, w: *Rivista Liturgica* 87/6(2000) s. 875-876.

¹⁸ Tamże, s. 876.

¹⁹ EiBM, n. 4.

²⁰ Tamże, nn. 6-7.

²¹ Tamże; por. Katechizm Kościoła Katolickiego, nry 1673, 2850-2854.

ściół wykonuje tę władzę nad złymi duchami na dwa sposoby: – ciągłej interwencji i czujności względem Złego, oraz – szczególnej interwencji w sytuacji opętania²². W pierwszym przypadku Kościół nieustannie prosi za swoje dzieci, aby były bezpieczne od wszelkiego zamętu, a przez sprawowanie sakramentów – zwłaszcza wtajemniczenia chrześcijańskiego i sakramentu pokuty – obdarza je mocą do osiągnięcia pełnej wolności dzieci Bożych²³. W drugim natomiast przypadku, kiedy za dopuszczeniem Bożym zdarzają się sytuacje szczególnego udręczenia i opętania, Kościół błaga Chrystusa i ufając Jego mocy, spieszy z pomocą człowiekowi, aby od tego udręczenia lub opętania został uwolniony²⁴. To szczególne działanie zwane jest egzorcyzmem większym lub uroczystym²⁵.

W ten sposób księga mówi o egzorcyzmach prostych lub mniejszych i egzorcyzmach większych lub uroczystych, wpisując je w kontekst nieustannej czujności i walki Kościoła z szatanem, ożywianej przez słowo Boże, modlitwę i celebrację sakramentów. Ta czujność i walka rozpoczyna się już w sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego. Przez katechumenat bowiem oraz celebrację chrztu świętego człowiek stopniowo odradza się do wolności, a na podstawie wyznawanej wiary wkracza na drogę wolności, wyrzekając się szatana i wszystkich jego spraw²⁶. W egzorcyzmie większym chodzi jednak o sytuację szczególnie krytyczną, w której ochrzczony jest dręczony lub opętany przez Złego, a w ten sposób przeszkodzono w realizacji chrzcielnego programu życia.

Obrzędy egzorcyzmów wpisują się więc w szerszy kontekst zbawczej działalności Kościoła, który otrzymał od Chrystusa nie tylko władzę odpuszczania grzechów, leczenia chorób, wypędzania złych duchów, ale nade wszystko władzę integralnego niesienia pomocy ludziom znajdującym się w potrzebie²⁷. Pomoc ta urzeczywistnia się w całokształcie liturgiczno-sakramentalnej działalności Kościoła. Chociaż w sprawowaniu egzorcyzmów na pierwsze miejsce wysuwa się walka ze Złym, to jednak i tutaj nie ogranicza się ona do tego wymiaru. Egzorcyzm jako liturgiczna celebracja Kościoła zmierza do całkowitego uzdrowienia człowieka, jego duszy i ciała²⁸.

²² Pistoia A., *Il nuovo Rito degli esorcismi*, art. cyt. s. 5; por. *EiBM*, nn. 8-12.

²³ *EiBM*, n. 9.

²⁴ Tamże, n. 10.

²⁵ Tamże, n. 11.

²⁶ Tamże, n. 8.

²⁷ Cavagnoli G., art. cyt., s. 877.

²⁸ Tamże.

NATURA EGZORCYZMÓW

Egzorcyzmy w nowej księdze liturgicznej są celebracjami liturgicznymi, a więc publicznym kultem Kościoła, a nie czynnościami prywatnymi, które dotyczą tylko opętanego i egzorcysty²⁹. W Katechizmie Kościoła Katolickiego są one zaliczone do sakramentaliów, czyli znaków świętych, które na podobieństwo sakramentów, oznaczają skutki, zwłaszcza duchowe i osiągają je przez modlitwę Kościoła³⁰. Katechizm ten określa również egzorcyzm jako modlitwę Kościoła, który na mocy władzy otrzymanej od Chrystusa, prosi publicznie w Jego imię, by jakaś osoba lub przedmiot były strzeżone od napaści Złego i wolne od jego panowania³¹. Ten publiczny i wspólnotowy charakter obrzędów egzorcyzmów jest więc obecny w całości kształcie liturgii Kościoła i zabezpiecza odpowiednio przed ewentualnymi nadużyciami i niewłaściwym ich zrozumieniem.

1. Egzorcyzmy mniejsze we wtajemniczeniu chrześcijańskim

Mając na względzie to, iż w ciągu całej historii ludzkiej toczy się ciężka walka przeciw mocom ciemności i trwać będzie do ostatniego dnia³², wprowadzenie do nowej księgi stwierdza, iż „zgodnie z najdawniejszą tradycją Kościoła drogę chrześcijańskiego wtajemniczenia ustanowiono w ten sposób, aby wyraźnie ukazać i rzeczywiście rozpocząć duchową walkę z władaniem diabła. Sprawowane nad wybranymi w okresie katechumenatu egzorcyzmy w formie prostej, czyli mniejsze, są to modlitwy Kościoła, aby kandydaci pouczeni o misterium Chrystusa, niosącego wyzwolenie z grzechu, zostali uwolnieni od skutków grzechu i od wpływu szatana i by umocnieni na drodze duchowej otworzyli serca na przyjęcie darów Zbawiciela. Wreszcie podczas celebracji chrztu kandydaci wyrzekają się szatana, jego mocy i władzy oraz przeciwstawiają mu swą wiarę w Jedyne i Trójosobowe Boga³³. Obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego zawierają 6 takich modlitw „egzorcyzmów mniejszych”, które może sprawować kapłan lub diakon w okresie katechumenatu³⁴. Także w obrzędach chrztu dzieci występuje modlitwa egzorcyzmu nad niemowlętami, które „będą narażone na pokusy tego świata

²⁹ Ten wymiar egzorcyzmów obecny był również w poprzednim wydaniu rytuału z 1614 roku, zob. Dondelinger-Mandy, *Le Rituel des exorcismes dans le Rytuale Romanum de 1614*, w: *La Maison Dieu* 183/184 (1990) s. 102.

³⁰ Por. Część II, Dział II, Rozdział IV – Inne celebracje liturgiczne, art. I – Sakramentalna, n. 1667; również Kodeks Prawa Kanonicznego umieszcza egzorcyzmy w Księdze IV – Uświęcające zadanie Kościoła, Części II – Pozostałe akty kultu, Tytuł I – Sakramentalia, kan. 1172.

³¹ KKK, n. 1673.

³² Por. przypis 18.

³³ EiMB, n. 8. Por. także Obrzędy Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, (=OCWD), Katowice 1988, n. 156.

³⁴ OCWD, nn. 113-118.

i będą musiały walczyć przeciwko zasadzkom szatana” oraz prośba, aby łaska Chrystusa strzegła je „nieustannie na drodze życia”³⁵. Znaczenie tych egzorcyzmów wprowadzenie wyjaśnia następująco: „Przez odradzające obmycie człowiek uczestniczy w zwycięstwie Chrystusa nad diabłem i grzechem, kiedy przechodzi z tego stanu, w którym rodzi się synem pierwszego Adama, do stanu łaski i przybrania za synów Bożych za pośrednictwem drugiego Adama – Jezusa Chrystusa i zostaje wyzwolony z niewoli grzechu do wolności, ku jakiej wyswobodził nas Chrystus”³⁶. W ten sposób egzorcyzmy mniejsze są wsparciem Kościoła dla wiernych, od początku ich życia, aby zawsze byli bezpieczni od wpływu Złego, dzięki łasce płynącej z sakramentów, a zwłaszcza z częstego udziału w celebracji pokuty³⁷.

W ten sposób wyrażona została prawda o zabezpieczeniu człowieka przed szatanem oraz nadzieja ostatecznego ocalenia, które zostało przygotowane dla wszystkich.

2. Egzorcyzm uroczysty zwany wielkim lub większym

Oprócz tej nieustannej troski Kościoła o życie duchowe wiernych, która wyraża się w egzorcyzmach mniejszych, wprowadzenie teologiczne i pastoralne wyjaśnia naturę „opętania” i „dręczenia”, przybliżając w ten sposób pojęcie egzorcyzmu większego. Są to przypadki szczególnego udręczenia i opętania przez diabła jakiegoś człowieka należącego do Bożego ludu i oświeconego przez Chrystusa po to, aby jako syn światłości doszedł do życia wiecznego³⁸. To szczególny znak nieprawości szatana, który działa w świecie. Ta forma władzy diabła nad człowiekiem różni się od wpływu, jaki przechodzi na człowieka z tytułu grzechu pierwotnego i jest grzechem³⁹. Występuje tutaj jasne odniesienie do nauczania świętego Pawła na temat tajemnicy bezbożności, w 2 Tes 2, 7. Tajemnica tej nieprawości jawi się jasno jako wpływ szatana na życie i działanie człowieka, chociaż diabeł, granic wyznaczonych mu przez Boga, przekroczyć nie może.

W takiej właśnie sytuacji, naznaczonej szczególnym wpływem szatana na człowieka, Kościół sprawuje egzorcyzmy czyli prosi Chrystusa o pomoc i ufając Mu, spieszy człowiekowi dręczonemu czy opętanemu z pomocą, aby od tego dręczenia lub opętania został uwolniony. Egzorcyzm jako obrzęd liturgiczny jest błaganiem lub żądaniem należącym do dziedziny sakramentaliów, oznaczającym skutki przede wszystkim duchowe, osiągnane przez modlitwę

³⁵ EiMB, n. 8. Por. Obrzędy Chrztu Dzieci, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich (OCD), wydanie II, Katowice 1987, nn. 49, 86. Wersja polska obrzędów opuszcza namaszczenie olejem katechumenów

³⁶ EiBM, n. 8.

³⁷ Tamże, n. 9.

³⁸ Tamże, n. 10.

³⁹ Tamże.

Kościoła⁴⁰. Kościół jednak działa tutaj nie tylko we własnym imieniu, ale w imieniu Boga albo Jezusa Chrystusa, któremu po swoim zmartwychwstaniu posłał Ducha Świętego⁴¹. Jemu to są posłuszne wszystkie stworzenia, także diabeł i złe duchy⁴². W ten sposób egzorcyzm większy jawi się jako czynność liturgiczna Kościoła, który mocą Ducha Świętego sprawuje Paschalne Misterium Chrystusa i prosi o Jego szczególną ingerencję, aby wszystko zostało poddane Chrystusowi, który zwyciężył zło i grzech⁴³.

CELEBRACJA EGZORCYZMÓW

Ponieważ egzorcyzm jest obrzędem liturgicznym, a więc kultem publicznym Kościoła, a nie prywatną czynnością, należy on do całego Ciała Kościoła, chociaż poszczególnych jego członków dosięga w różny sposób⁴⁴. Biorąc pod uwagę uwarunkowania i okoliczności celebracji egzorcyzmów, wprowadzenie podkreśla, że „również wtedy, gdy nie ma choćby małego grona wiernych, jakiego domaga się roztropność i płynąca z wiary mądrość, niech egzorcysta pamięta, że już w nim samym i osobie dręczonej uobecnia się Kościół, oraz przypomni o tym wiernemu, który doznaje udręki⁴⁵”.

1. Zgromadzenie liturgiczne jako podmiot celebracji

Struktura obrzędów egzorcyzmu, zamieszczona we wprowadzeniu nn. 20-30, odpowiada każdej celebracji liturgicznej. Posiada, więc: obrzędy wstępne, Liturgię słowa, obrzędy egzorcyzmu i zakończenie. Określone jest również miejsce celebracji: z dala od tłumu, w kaplicy lub w innym odpowiednim miejscu, gdzie znajduje się widoczny wizerunek Ukrzyżowanego i obraz Najświętszej Maryi Panny⁴⁶. Zachowując strukturę celebracji należy dobrać również odpowiednie formuły i modlitwy, dostosowując je do potrzeb każdej osoby⁴⁷. Po celebracji, uwolniony od udręki szatana, winien razem z członkami swej rodziny złożyć Bogu dziękczynienie za otrzymany dar pokoju. Należy zachęcić go, aby trwał na modlitwie, zwłaszcza zacerpniętej z sakramentów Pisma Świętego, często przystępował do sakramentu pokuty, sakramentów Eucharystii oraz prowadził życie wypełnione czynami miłosierdzia i bratniej miłości względem wszystkich⁴⁸.

⁴⁰ Tamże, n. 11; Por. KKK, n. 1673.

⁴¹ EiBM, n. 12.

⁴² Tamże.

⁴³ Cavagnoli G., art. cyt., s. 883.

⁴⁴ KL 26.

⁴⁵ EiBM, n. 34 b.

⁴⁶ Tamże, n. 33.

⁴⁷ Tamże, n. 34.

⁴⁸ Tamże, n. 36.

W ten sposób obrzędy egzorcyzmów zachowują charakter publicznej czynności Kościoła, przewyżczając wszelkie obawy i uprzedzenia, które mogłyby się z nimi łączyć.

2. Rola przewodniczącego liturgicznej celebracji egzorcyzmów

Nowa księga egzorcyzmów, podobnie jak to było w poprzednim Rytuale z 1614 roku, określa również szafarza egzorcyzmów. Jest nim kapłan, odznaczający się pobożnością, wiedzą, roztropnością, nieskazitelnością życia, specjalnie przygotowany do tego zadania, któremu biskup diecezjalny wyraźnie udzielił odpowiedniego zezwolenia⁴⁹. W Kościele zachodnim do czasów reformy papieża Pawła VI w „*Ministeria quaedam*”, z 1972 roku, istniało niższe święcenie – egzorcystat, które jednak już w XVIII wieku straciło swoją aktualność na korzyść kapłana egzorcysty. Obecny Kodeks Prawa Kanonicznego określa również egzorcystę jako kapłana, odznaczającego się pobożnością, wiedzą, roztropnością i nieskazitelnością życia⁵⁰. Rola prezbitera w przypadku celebracji egzorcyzmów odnosi się przede wszystkim do prawidłowego rozpoznania wypadku dręczenia czy opętania oraz przewodniczenia samej celebracji.

Najpierw winien on więc zachować najwyższą ostrożność i roztropność; winien odróżnić sytuację opętania od choroby psychicznej. Sprawę należy wszechstronnie zbadać, aby się przekonać, czy rzeczywiście ktoś jest dręczony przez szatana lub za takiego się uważa⁵¹. Również w sytuacjach, gdy nie zostały stwierdzone dręczenie czy opętanie, kapłan winien udzielić duchowego wsparcia, nie udzielając jednak egzorcyzmu⁵². Rozpoznanie to jest ważne do tego stopnia, iż wprowadzenie ostrzeżenia, by egzorcysta nie przystępował do celebracji, jeżeli nie nabierze moralnego przekonania o prawdziwym opętaniu⁵³. W razie rozeznania choroby psychicznej konieczne jest leczenie, a nie egzorcyzm. Do właściwego rozeznania konieczna jest opinia specjalistów, lekarzy i psychiatrów, otwartych na sprawy życia wewnętrznego⁵⁴.

Przewodniczenie celebracji egzorcyzmów wyraża się przede wszystkim w kompetentnym dawaniu świadectwa wiary Kościoła, by egzorcyzm nie nastroczał nikomu skojarzenia z czynnością magiczną, względnie zabobonną⁵⁵. W tym celu nie należy dopuszczać żadnych środków społecznego przekazu, ale zachować dyskreję i nie informować o sprawowanym obrzędzie, ani przed faktem, ani po jego dokonaniu⁵⁶. Szafarz egzorcyzmu winien mieć za-

⁴⁹ Tamże, n. 13.

⁵⁰ KPK, kan. 1172.

⁵¹ EiBM, nn. 14-17.

⁵² Tamże, n. 15.

⁵³ Tamże, n. 16.

⁵⁴ Tamże, n. 17.

⁵⁵ Tamże, n. 19.

⁵⁶ Tamże.

wsze na względzie duchowe dobro uczestniczących. W tym celu winien przyswoić sobie sens obrzędów, poznać wprowadzenie teologiczne i pastoralne, jak również Dyrektorium duszpasterskie, dotyczące stosowania egzorcyzmu większego, zatwierdzonego przez Konferencję Episkopatu⁵⁷.

ZAKOŃCZENIE

Odnowione obrzędy egzorcyzmów, opracowane zgodnie z postanowieniem Soboru Watykańskiego II, zostały przystosowane do czasów współczesnych. Egzorcyzmy w nowej księdze otrzymały mocny fundament biblijny oraz właściwe umiejscowienie w całości historii zbawienia. Struktura obrzędowa została dostosowana do wymogów odnowionej celebracji misterium: obrzędy te podkreślają zarówno wyznanie wiary Kościoła, jak i skuteczność jego modlitw. Jako obrzęd liturgiczny jest wspólnotową celebracją, chociaż ze względu na szczególne okoliczności pozostaje obrzędem z umiarkowanym udziałem wiernych i bez specjalnego rozgłosu.

Nowa księga uwzględnia również osiągnięcia współczesnej kultury oraz wrażliwość człowieka na świat nadprzyrodzony. Podaje normy celebracji egzorcyzmów, które powinny być dostosowywane do konkretnych sytuacji, określanych jako „dręczenie” lub „opętanie przez diabła”. Odpowiada ona również oczekiwaniom tych ludzi, którzy sami nie będąc w sytuacji opętania lub dręczenia, na różny sposób bywają związani z konkretną walką z mocami ciemności⁵⁸.

Poprzez odnowione obrzędy Kościół nie tylko wyraża wiarę na temat zgubnego działania szatana w dziejach ludzkości, ale kontynuuje z nim walkę poprzez celebrację Misterium, które jest świętowaniem zwycięstwa Chrystusa we wspólnocie Kościoła.

⁵⁷ Tamże, n. 38.

⁵⁸ Tamże, n. 15.